

Brief-15, 28 september 2008

Dit is het algemeen geloof. Wie dit niet oprecht en standvastig gelooft, zal niet behouden kunnen worden.

Na deze laatste woorden van de geloofsbelijdenis gaat iedereen weer zitten.

Het kon wel uitgezocht zijn in verband met mijn bezoek. Want de belijdenis van de drie-eenheid is één van de hoofdonderwerpen van de lessen die ik hier ga geven. En daarbij zal ik speciale aandacht geven aan de belijdenis van Jezus Christus als Zoon van God. En juist over die zaken spreekt ook de belijdenis van Athanasius. Bij ons wordt die maar zelden in de kerk gebruikt, maar hier in de Molukse Kerk heeft Athanasius elke 3^e zondag van de maand een vaste plaats in de liturgie. Zo spreek ik hier op Ambon deze scherpe woorden uit samen met de andere kerkgangers van de gemeente *Sola Scriptura* in Banda-Suli, zo'n 15km buiten Ambon: *Wie dit niet oprecht en standvastig gelooft, zal niet behouden kunnen worden.*

Het wordt een drukke week. Elke dag een aantal uren lesgeven, op één dag zelfs 8 uur vrijwel continue. En daarnaast een deel van het oude kerkelijke archief van Banda digitaliseren, zo'n 2000 pagina's documenten 19e en begin 20e eeuw. Bij de onlusten op Ambon een jaar of wat geleden is dit archief in veiligheid gebracht een paar uur voordat de bibliotheek waar het lag opgeslagen in vlammen opging.

Ik behandel op de lessen dezelfde stof als eerder in Wamena. Maar anders dan daar wil hier de discussie maar niet op gang komen. Slechts incidenteel komt er een vraag, maar de meeste keren wacht ik tevergeefs op respons. Erg vervelend! Hebben ze zitten slapen? Niet onmogelijk als je les geeft aan het eind van de middag als ze er al een hele dag op hebben zitten. Maar 's morgens vroeg om half 8 is het resultaat hetzelfde! Ik spreek er over met andere docenten, en die hebben dezelfde ervaring. Eén van hen vertelt dat hij de studenten verplicht om vragen te stellen; dat maakt dat ze beter meedoen. Dat zal vast wel zo zijn, maar dan moet je wel een sanctie achter de hand hebben, en als voorbijvliegend docent heb ik wat dat betreft een zwakke positie. Er zit weinig anders op dan mijn lessen af te maken, in de hoop dat ze er toch wat van oppikken. Maar voor wat betreft de bedoeling die Litindo met deze lessen heeft: uittesten van het materiaal, en het bijwerken op grond van de interactie met de studenten, komt zo weinig terecht.

Maar de laatste avond komt dat toch nog goed. Het is de *dies natalis* van de STT-Jakarta, en de reünistenvereniging afdeling Ambon viert dat feit jaarlijks met een theologische debat. Ze hebben mij gevraagd om die discussie te willen inleiden. Ik ben zeer vereerd: het is de oudste theologische opleiding in Indonesië, 74 jaar geleden mede op initiatief van Verkuyl opgericht door en voor de gezamenlijke kerken in Indonesië. En zo sta ik daar dan in de Paulus-kerk van *Kudamati*, het oude christelijke bolwerk van Ambon, voor een publiek dat naar Indonesische maatstaven het theologische puikje van de zalm moet zijn. De opkomst laat te wensen over: ze hadden (inclusief gasten) gerekend op zo'n 25-30 aanwezigen, maar ik tel er slechts een stuk of 15; de meesten ken ik als docenten aan de UKIM, één is mij voorgesteld als oud synodevoorzitter van de GPM..

Een half uur lang houd ik hen bezig met een bespreking van de term "Zoon van God". Dat is hier in Indonesië een heet hangijzer: dat God een Zoon zou hebben is voor aanhangers van de Koran immers absoluut onaanvaardbaar. In navolging van Van Bruggen betoog ik dat die benaming van Jezus niets zegt over zijn afkomst, maar betrekking heeft op Zijn levenstaak. Dat breng ik vervolgens in verband met de woorden waarmee Jezus in Hebr. 1:3 wordt gekarakteriseerd: in Hem schittert Gods luister, Hij is Zijn evenbeeld. Dat heeft alles te maken met Adam, die geschapen werd als Gods evenbeeld, als 'god' op aarde: om te heersen over de aarde, en daarin Gods beeld te vertonen. Adam faalde. Maar Jezus is ons gegeven als laatste Adam (1 Kor. 15), en Hij volvoert Zijn levensopdracht in volkomen gehoorzaamheid aan de Vader (Joh. 5, 6, 8). En in Hem worden wij ook weer als kinderen van God aangenomen: hersteld in de taak die God vanaf het begin met de mens voor ogen had: beeld van God op aarde, om zó deze aarde te regeren, nu al, en straks in volkomenheid.

Nu hoef ik niet te wachten op vragen: maar liefst zes van de aanwezigen wil met mij in discussie. Want wat ik gezegd heb is allemaal wel mooi en aardig, maar is het wel zo belangrijk? Want die term 'Zoon van God' is toch niet méér dan een interpretatie van de gelovigen van de oude kerk, een expressie van hun geloof, waar wij niet aan gebonden zijn! Wij moeten nu toch zelf bepalen wie Jezus voor ons is, en wat vandaag Zijn betekenis is in de Indonesische pluriforme maatschappij? Want als je in navolging van de oude kerk Jezus als Zoon van God belijdt, plaats je Hem boven alles, en sluit je je af voor andere geloofsgemeenschappen. Kun je nu niet beter uit de voeten met elementen als de gehoorzaamheid van Jezus, Zijn trouw en volharding, zelfs toen dat voor Hem lijden betekende. Een andere vraagsteller stelt het probleem van de ratio aan de orde: wat is de rol van ons verstand in verhouding tot het geloof? Een derde (een gast van buiten de GPM en STT) vult dat heel concreet in: als Jezus God was, is God dus gestorven; maar God kan niet sterven!, dus als dat geleerd moet

worden haak ik af. Dus: de christelijke leer is de meest zwakke van alle godsdiensten! Het gaat dan ook volgens hem niet om de leer, maar om het leven: het voorbeeld van humaniteit dat Jezus ons heeft gegeven.

Gelukkig komen er ook vragen en opmerkingen waaruit meer affiniteit met de christelijke leer blijkt. De docent kerkgeschiedenis refereert aan de strijd van de oude kerk om deze belijdenis van Jezus als Gods Zoon vast te houden: er zijn geloofswaarheden waarover niet te onderhandelen valt. En het laten vallen van de leer van de drie-eenheid is een ontoelaatbare reductie van de belijdenis. De decaan van de theologische faculteit vraagt zich af wat nog de betekenis van Jezus is, als Hij alleen maar mens zou zijn; is Hij dan nog uniek? En in Fil. 2 wordt toch gesproken over Zijn bestaan bij God vóór de menswording?

Als ik vervolgens gelegenheid krijg om hier op in te gaan, leg ik de nadruk op twee fundamentele punten. Allereerst: wat is nu eigenlijk geloof? Dat je voor waar aanneemt wat je niet kunt bewijzen of beredeneren. Als je dat wel zou kunnen, dan is het geen geloof meer, maar wetenschap. Als je het benadert vanuit de ratio, is de christelijke leer inderdaad heel zwak, want er valt niets te bewijzen, maar alles te geloven! En dat geldt meteen ook het tweede punt: wat is de Bijbel voor ons: de neerslag van de opvattingen van de oude kerk, niet meer dan een voorbeeld voor vandaag, of het Woord van God waar wij ons aan te houden hebben? Afhankelijk van het antwoord op die vraag gaan de wegen beslissend uiteen, en is er in feite geen verdere discussie meer mogelijk! Verder heb ik zelf ook een paar tegenvragen. Bijvoorbeeld over het pluralisme: was dat in het Romeinse Rijk dan zoveel anders? En was het Christendom in de tijd van Paulus en de apostelen een meerderheid, of een minderheid? En hebben zij toen daarom hun boodschap aan die context aangepast? En een nog veel dringender vraag: hoe zit dat eigenlijk met jullie zelf: afgelopen zondag hebben jullie allemaal de belijdenis van Athanasius uitgesproken, *Wie dit niet oprecht en standvastig gelooft, zal niet behouden kunnen worden...* Hoe rijmen jullie dat met de uitgangspunten die je hier nu inneemt?

Drie maand geleden begon ik mijn reis bij het wankel begin van een christelijke kerk, amper 20 jaar oud. Nu ben ik op Ambon, een kerk van 400 jaar, in de frontlijn van de theologische discussies in Indonesië over de plaats van het christendom te midden van de andere godsdiensten. En daar wordt je niet echt vrolijk van. Het

is ontmoedigend, want een heel verhaal gebaseerd op Schriftgegevens verliest alle kracht als die Schrift niet meer als normatief aanvaard wordt. Dan blijft er eigenlijk niets meer over, en ben je in Wanggemalo als het er op aan komt toch verder!

Twee jaar geleden heeft de synode van de GPM het besluit genomen, om terug te keren naar de kerkorde van Calvijn. Dus naar een presbyteriaans stelsel, waarbij de zelfstandigheid van de plaatselijke kerk onder het ene Hoofd, Christus, het uitgangspunt is. In feite een enorme omwenteling, want tot nu toe hebben ze hier het meest strakke synodale stelsel dat je je maar kunt voorstellen. Een echte kerk-regering, als zodanig ook geëerd door de overheid. Maar het gaat allemaal niet door. Voorlopig niet tenminste: de classiskantoren wilden er niet van weten. Nogal logisch: daar kwamen de banen van tientallen

predikanten en andere kerkelijke functionarissen op de tocht te staan. Op de volgende synode zal er een tussenweg gezocht worden, hoor ik. Want de klacht van het kerkvolk is dat al het geld opgeslurpt wordt door de kantoren, terwijl ze er in de gemeenten weinig profijt van hebben. En opeens blijkt er toch meer overeenkomst tussen Ambon en Papua te zijn dan ik dacht. Ook hier de macht van het geld, de zucht naar eer van mensen. Er is niets nieuws onder de zon.

Vanmorgen ging het hier in kerk over de tienden, aan de hand van Deut. 14:22-29. Tot mijn verbazing bleef de preek steken in een vrij vlak verhaal. Geen woord over de Indonesische context van zoveel onrechtvaardigheid, corruptie, de schrille tegenstelling tussen exorbitant rijken en straatarmen, spanningen tussen groepen in de samenleving, om niet te spreken van de effecten van zoveel natuurrampen in de afgelopen jaren. Terwijl iedereen in kerk onmogelijk het thema kon missen, in grote letters boven de preekstoel: "vanuit het geloof werken aan rechtvaardigheid en welzijn". Waar blijft nu die contextualisering van de boodschap waar iedereen zo de mond vol over heeft?

En ook geen woord over de boodschap die daar in die Maranatha-kerk in het hartje van Ambon permanent uitgaat van die afbeelding daar hoog in de punt: Jezus die weerkomt op de wolken, de nieuwe hemel en de nieuwe aarde. Zijn rijk van recht en gerechtigheid, waar Jesaja al over sprak (9:6). Het nieuwe Jeruzalem. Wat kun je daar naar verlangen, als je hier door Indonesië reist. *Maranatha!* Amen, kom, Heer Jezus! Maar zal Hij nog geloof vinden op aarde?

A Dieu!

Jaap

